

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Kutseõpetaja õppekava

Katrin Allas

KUTSEÕPPIJATE KUTSEVÕISTLUSTEKS ETTEVALMISTAMINE JA SEDA
TOETAVAD NING TAKISTAVAD TEGURID

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Karmen Trasberg

Tartu 2023

Resümee

Kutseõppijate kutsevõistlusteks ettevalmistamine ja seda toetavad ning takistavad tegurid

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on kirjeldada toitlustusvaldkonna kutseõpetajate tegevusi kutseõpilaste ettevalmistamisel kutsevõistlusteks ning ettevalmistust toetavaid ja takistavaid tegureid. Andmete kogumiseks viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud viie kutseõpetajaga. Kvalitatiivse induktiivse analüüsi tulemusena selgus, et ettevalmistus kutsevõistlusteks on nii juhendajale kui juhendatavale väljakutset pakkuv ülesanne, millel on palju nii toetavaid kui ka takistavaid tegureid. Ettevalmistuse kirjelduses toodi välja võistlejate valim, teoreetiline- ja praktiline ettevalmistus. Toetavateks teguriteks on nii õpilase kui õpetaja motiveeritus, koostöö, koolipoolne tugi, õpilase isikuomadused. Peamisteks takistavateks teguriteks peeti ajanappust, vaimset pinget, kooliväliseid tegureid, koostöö puudumist ja tehnilisi probleeme.

Märksõnad: kutsevõistlused, kutseharidus, kutseõpetaja, kutseõppija

Abstract

Preparation of vocational students for professional competitions and supporting and hindering factors

The purpose of this bachelor's thesis is to describe the activities of catering teachers in the preparation of vocational students for vocational competitions and the factors supporting and hindering the preparation. Data was collected from semi-structured interviews conducted with five vocational teachers. The qualitative inductive analysis revealed that the preparation for vocational competitions is a challenging task for both the teacher (supervisor) and the student (supervisee), with multiple supporting and hindering factors. The description of the preparation included the selection of competitors, theoretical and practical preparation. Supporting factors are the motivation of both the teacher and the student, cooperation, support from the school and the personal characteristics of the student. The main hindering factors were considered to be lack of time, mental strain, extracurricular factors, lack of cooperation and technical problems.

Keywords: skill competitions, vocational education, vocational teacher, vocational student

Sisukord

Resümee	2
Sisukord.....	3
1. Sissejuhatus	5
2. Kutsevõistlused ja nende roll kutsehariduses	6
2.1. Kutsevõistlused Eestis	6
3.2. EuroSkills kutsevõistlused.....	7
2.3. WorldSkills võistlused.....	8
2.4. Kutsevõistluste roll kutsehariduses	8
3. Metoodika.....	11
3.1 Valim	12
3.2 Andmekogumismeetod	12
3.3. Andmeanalüüs.....	13
4. Tulemused	14
4.1. Võistlusteks ettevalmistuse kirjeldus.....	14
4.1.1. Võistlejate valimine	14
4.1.2. Ettevalmistused võistluseks	15
4.1.3. Praktiline ettevalmistus.....	16
4.2. Ettevalmistust toetavad ja takistavad tegurid	17
4.2.1. Motivatsioon	17
4.2.2. Koolipoolne tugi	19
4.2.3. Koostöö.....	19
4.2.4. Ajafaktor	20
4.2.5 Vaimne ja füüsiline tervis	21

4.2.6. Tehnilised probleemid	22
5. Arutelu.....	23
6. Kasutatud kirjandus.....	28
Lisa 1 Intervjuu kava	
Lisa 2 Kutsevõistlusteks ettevalmistumise kirjeldus (näide kodeerimisest)	

1. Sissejuhatus

Kutsevõistlusi viiakse läbi mitmel eesmärgil. Ühelt poolt annab see noortele meistritele endile võimaluse oma oskusi täiendada ja näidata ning parimad nendest saavad esindada oma riiki ka rahvusvahelistel võistlustel. Teiselt poolt annavad võistlused pealtvaatajatele võimaluse tutvuda erinevate ametitega ning seeläbi populariseerida kutseõpet.

Euroopa Kutsehariduse Arenduskeskus Cedefop viis 2017. aastal läbi kutsehariduse maine uuringu, milles selgus, et 68% Eesti inimesi peavad kutsehariduse mainet heaks. Kui Euroopas üldiselt on see number korrelatsioonis kutsekooli õppima asunute arvuga, siis Eestis asub vaatamata sellele kutsekoolidesse õppima vaid 22-24% põhikooli- ja gümnaasiumi lõpetajatest (Cedefop, 2017).

SA Innove andmetel on erinevaid kutseõppe populariseerimise programme läbi viidud alates 2008. aastast (Innove, 2018). Viimastel aastatel on keskendutud sellele, kuidas tõsta üldhariduskoolide õpetajate ja lastevanemate teadlikkust kutsekoolis õppimise võimalustest, samuti sellele, kuidas kutseharidus mõjutab meie tulevast tööturgu. Kutseharidusega seotud üritustel osalemine tõstaks kõigi osapoolte teadlikkust kutsehariduses. Kutsevõistlused Noor Meister on üks võimalus, läbi mille on püütud kutsehariduse populaarsust tõsta alates 2006. aastast (Innove, 2013).

Kutseharidusprogrammis 2018-2021 oli seatud eesmärgiks, et kutseõppes õppijate protsent oleks 35. Seni oli see olnud 26-28%. Kutsekoolis õppijate arv on aasta-aastalt vähenenud. Täiskasvanud õppijate osakaal on aga tõusutrendis. Programmi raames seati eesmärgiks kutseõppe populariseerimine läbi kutsevõistluste. Selleks arendati välja uuenduslikud meetmed kutsevõistluste korraldamiseks. Et võrrelda Eesti kutseõpilaste taset teiste riikide omaga, seati eesmärgiks ka osaleda rahvusvahelistel võistlustel *EuroSkills* ja *WorldSkills*. Meisterlike õpilaste väärtustamiseks korraldatakse ka edaspidi kutsemeistrivõistlust Noor Meister jt võistlusi, mida kajastatakse ka sotsiaalmeedias (Kutseharidusprogramm, s.a.).

Eestis on läbi viidud kolm suuremat uurimust kutsehariduse maine kohta ühiskonnas. Nendes uuringutes on keskendutud erinevatele huvigruppidele: 2008 ja 2013 viidi läbi uuringud kolmes grupis – 15-50 aastased, põhikoolide lõpetajad ja gümnaasiumide lõpetajad (Innove, 2008, 2013). 2018. aastal viidi sarnane uuring läbi 8. ja 11. klassi õpilaste, üldhariduskoolide õpetajate ja lastevanemate seas (Innove, 2018). Otseselt kutsevõistluste mõju kutsehariduse mainele Eestis uuritud ei ole. Küll aga on sarnaseid uuringuid tehtud

teistes riikides. Näiteks Suurbritannias uuriti, kuidas on edukas kutsevõistlusel osalemine mõjutanud õpilase ettevõtlusalast tegevust peale kooli lõpetamist (Chankseliani et al., 2016; Chankseliani&Relly, 2016), samuti on analüüsitud kutsevõistlusel osalemise mõju erinevatele osapooltele, sh õpilastele, õpetajatele ja tööandjatele (Wilde & Relly, 2015; Nokelainen, 2018). Soomes on uuritud kutsevõistlusel edukalt osalenute edasist õpiteed tulevase tööandja, ametikaaslaste ja õpilase enda vaatenurgast (Pylväs & Nokelainen, 2017). Varasemad uuringud osutavad, et õpilaste ettevalmistamisel võistlusteks, on võtmeroll kutseõpetajal (Popkova, 2018). Seda pädevust eeldab ka Eesti kutseõpetaja kutsestandard (tase 7), kus rõhutatakse õpetaja ühe tööosana erialaste võistluste ja konkursside korraldamist ning õppija ettevalmistamist nendeks (Kutseõpetaja kutsestandard, 2021).

2. Kutsevõistlused ja nende roll kutsehariduses

Kutsemeistrivõistlused on võimalus kutseõpet populariseerida ja tutvustada ning noortel oma oskusi võrrelda. Tulemused selguvad etteantud aja, täpsuse ning teoreetiliste ja praktiliste oskuste võrdlemisel. Eestis toimub võistlus Noor Meister alates 2006. aastast ja seda korraldas SA Innove, alates 2020 Haridus- ja Noorteamet – Harno. Võitjatel on võimalus osaleda rahvusvahelistel võistlustel *EuroSkills* ja *WorldSkills*. Nendel võistlustel osalemist toetas samuti SA Innove (Kutsemeistrivõistlused, s.a.).

Tanel Opp, Innove haridusagentuuri juhataja, rääkis peale 2017. aasta võistlusi, kus osales võistlusel Noor Meister juba 400 õpilast ja festivali külastas 10 000 inimest, et võistlused on väga vajalikud nii noortele kui ka külastajatele. See aitab kutsehariduse võimalustega tutvuda nii noortel, kellel seisab ees erialavalik, kui ka nende suunajatel (Eesti parimad noored..., 2017).

2021. aastal toimusid esimesed Baltimaade võistlused toitlustuse ja toiduainete tehnoloogia valdkonnas. See oli Läti, Leedu ja Eesti Erasmus+ koostööprojekt töötamaks välja Toitlustus- ja toiduainete tööstuse valdkonnas mudelit vastavalt *EuroSkills* ja *WorldSkills* nõuetele (Tartu Kutsehariduskeskuse..., s.a.).

2.1. Kutsevõistlused Eestis

2009. aastast korraldati kutsemeistrivõistlusi infomessil Teeviit. 2013. aastast on toimunud võistlused kevaditi oskuste festivali Noor Meister raames. Võistlustel said osaleda kuni 26-

aastased kutseõppurid. Võistlused on olnud nii individuaalsed kui meeskondlikud. Ühest koolist võis igas valdkonnas osaleda üks võistleja või võistkond. Võistlus võis olla nii ainult praktiline kui sisaldada ka teoreetilist testi, näiteks elektrikutel. Lisaks võistlustele on festivalil olnud esindatud kümned kutsekoolid, kes korraldavad seal erinevaid õpitubasid, et tutvustada erialasid, millel noortel on võimalik õppima asuda (Oskuste festival Noor Meister, s.a.).

Alates 2019. aastast on võistlused Noor Meister kolmes formaadis. Kevadperioodil käidi üheksas kutsekoolis, kus toimusid võistlused erinevatel erialadel ja neist valmis telesaade. Saated toimusid järgmistel erialadel: ehitusviimistleja, graafiline disainer, kokk, sõiduautotehnik, elektrik, vastuvõtu administraator, mööblitiser, mehhatroonik ja maastikuehitaja. Toimus ka oskuste festival „Noor Meister“ (Haridus- ja Teadusministeerium: Eesti..., 2019). 2023. aastal vaatas igat Noor Meister telesaadet üle 50 000 vaataja. Lisaks korraldatakse aasta jooksul veel üksikvõistlused raamatupidajatele, müüjatele, ärianduse spetsialistidele, noortalunikele, noortele aednikele ja müürseppadele (Noor Meister, s.a.).

Kutsemeistrivõistlusi korraldavad ka erinevad erialaliidud. Näiteks Eesti Peakokkade Ühendus koos Profexpo OÜ-ga korraldavad Tallinn *Food Fair* raames Aasta koka ja Noorkoka võistlusi, mis on toimunud juba 28 korda. Eesti Leivaliit on toidumessil korraldanud Aasta kondiitri ja Aasta pagari võistlusi 23 korda (Programm, s.a.). Toidumessil toimuvatel võistlustel võtsid kutseõpilased kondiitri valdkonnas esimest korda osa 2015. aastal. Mõõduvõtt, kus ülejäänud võistlejad on ettevõtete kogunud töötajad, tipnes kutseõpilaste võiduga oskustööliste üle (Kula, 2015). Eesti Grilliliit korraldab 2006. aastast kutsekoolidevahelisi grillimisvõistlusi Grillium (Tobreluts, 2015).

3.2. EuroSkills kutsevõistlused

EuroSkills on võistlused, kus osalevad kuni 25-aastased noored üle Euroopa. Võisteldakse umbes viiekümnel kutsealal ja võistlused võivad olla nii individuaalsed kui meeskondlikud. Võistlused toimuvad üle kahe aasta. Esimesed *EuroSkills* võistlused toimusid aastal 2008 (Skills competitions and..., s.a.).

Koos 32 WorldSkills Europe'i liikmesriigiga korraldab WorldSkills Europe EuroSkillsi – suurimat kutsehariduse ja oskuste tipptaseme üritust Euroopas. WorldSkills Europe avaldab otsest mõju oskuste taseme tõstmisele kogu Euroopas alates traditsioonilistest ametitest kuni mitmekülsete oskustega tehnoloogiakarjäärini tööstus- ja teenindussektoris,

mida toetavad liikmed, partnerid, tööstused, valitsused, vabatahtlikud ja haridusasutused (About WorldSkills Europe, s.a.).

2.3. WorldSkills võistlused

WorldSkills on organisatsioon, millega on ühinenud 77 riiki üle maailma, ehk enam kui kaks kolmandikku elanikkonnast. *WorldSkills*'i moto on: "Learning new skills can change your life", s.t. uute oskuste õppimine võib muuta elu. Eestit esindab 2007. aastast alates SA Innove, kes suunab Eesti parimad õpilased maailmatasemel võistleva. *WorldSkills* võistlused toimuvad üle kahe aasta ja 2022. aastal korraldati kutsemeistrivõistlusi 46. korda (About us, s.a.). Esmakordselt ajaloos saavutasid Eesti võistlejad medaliväärilised kohad 2017. aastal (WorldSkills results, s.a.).

WorldSkills'i visioon on: „Maailma parandamine oskustega!“. Nende missiooniks on tõsta eelkõige oskustöölise mainet, neid tunnustada ning näidata, kui olulised on oskused nii üldise majanduskasvu kui ka isikliku edu saavutamisel. Oskused on kujundatud selliseks, et läbi kutsevõistluste anda kõigile osapooltele, nii õpilastele, juhendajatele kui tööandjatele, laiemalt kogu ühiskonnale teavet, et kutse omandamine ja õppimine on oluline ja kõigi jaoks kasulik (About us, s.a.).

Kuna COVID-19 tõttu lükkusid 2021. aasta võistlused edasi ja olukord maailmas oli segane, oli 2022. aastal Eestil erakordne võimalus korraldada „WorldSkills special edition“ (WorldSkillsi eriväljaanne) võistlused ühel erialal – maastikuehitajad. Tallinnas toimunud võistlusel osalesid 15 riigi esindajad (Poldre, 2022).

2.4. Kutsevõistluste roll kutsehariduses

Suurbritannias uuriti kutsevõistluste võimalikku panust kutsehariduse atraktiivsemaks muutmiseks. Võistlejad arvasid, et oma eakaaslaste nägemine, kes saavutavad silmapaistvaid tulemusi erinevatel kutsealadel, võib motiveerida noori sarnase karjääriga tegema. Oskuste võistlused näitavad võimalikku tippset, mida on võimalik saavutada kutsehariduse abil. Nende inspireerivate edunäidete esitamine võib tõsta üldist teadlikkust erinevate ametite kohta ning võistlejad võivad kutsehariduse mainet mõjutada. Võistlused võimaldavad oma oskusi näidata laiemale publikule. Noorte endi sõnul aitas osalemine neil asuda kohe kõrgemale tööpostile ja saada suuremat töötasu. Ühe noore vanemad rääkisid, et need, kes

omandavad kutseharidust ja osalevad võistlustel, võivad nautida võimalusi oma tehniliste ja isiklike oskuste arendamiseks, võrgustike laiendamiseks ja karjääriredelil tõusmiseks (Chankseliani et al., 2016).

Suurbritannias läbi viidud uuringu kohaselt on kutsevõistlustel osalemisest kasu kõigile osapooltele – nii õpilastele, nende õpetajatele kui tööandjatele (Chankseliani & Relly, 2016). Luuakse erinevaid sidemeid, koostöövõrgustikke, arenetakse tööalaselt. Edukalt võistlustel osalenud õpilased on edaspidi tööturul edukamad. Õpetajad arenevad koos õpilastega ja saavad käia erinevatel koolitustel nii kodu- kui välismaal, kus saavad uusi teadmisi ja loovad uusi kontakte üle maailma. Vahetatakse teadmisi kolleegidega, mis omakorda rikastab õpetamisprotsessi (Popkova, 2018).

Samas on õpetajad, kes on õpilasi viinud *WorldSkills* võistlusele, osutanud ka kitsaskohtadele. Nad leiavad, et neile võiks osaks saada suurem tunnustus kas meedias või töökohal. Paraku väljastatakse neile vaid sertifikaat, et nad on võistlusel osalenud. Õpetajate hinnangul võiks kutsehariduse populariseerimiseks neid võistlusi palju enam kajastada. Tulevik sõltub tõhusast kutseharidussüsteemist on visioon, mida tuleks jagada kõigi osapoolte seas. Selleks vajavad parandamist suhtekorralduse ja meedia valdkond (Wilde & Relly, 2015). Samale probleemile viitavad ka Suurbritannias läbi viidud uuringus nii tööandjad kui võistlejad, kes leiavad, et ühiskonnale tooks suuremat kasu, kui kutsevõistlusi kajastatakse süsteemsemalt ja laiemalt. Eeldati, et valitsus kehtestaks strateegiad, kuidas propageerida kutseharidust läbi kutsevõistluste, kus osalevad oma ala tipud. Kutsevõistlusi võrreldi olümpiamängudega, tohutu sündmusega, kuid mis ei ole leidnud piisavat meediakajastust. Põhjuseks peeti kutsehariduse tajutavat madalat staatust võrreldes akadeemilise haridusega (Chankseliani et al., 2016).

2015. aastal viidi Suurbritannias läbi küsitlus *WorldSkillsil* osalenute hulgas. Valimisse kuulus 40 võistlusel osalenut, kellest 30 olid ettevõtjad. Uurimuses ilmnis, et võistlustel osalemine on neile andnud konkurentsieeliseid ettevõtlusega tegelemisel. Lisaks on võistluse juhendajad olnud neile ka edaspidi nõuandjateks ja mentoriteks oma ettevõtete asutamisel ja arendamisel. Ka on nad ise võtnud oma ettevõttesse hea meelega tööle noori, kes on osalenud *WorldSkills* võistlustel, sealhulgas ka oma endisi konkurente. *WorldSkillsi* mõju tehnilistele oskustele tunnistas 88% uuringus osalejatest. Kõik kuld- ja hõbemedali võitjad tegelesid ettevõtlusega. Samuti väideti, et võistlusel osalemine muutis neid uuendustele vastuvõtlikumaks ning innovatiivsemaks. Osalemine andis juurde ka julgust ja arendas suhtlemisoskust. Osalenud leidsid, et võistlus annab võimaluse ennast reklaamida ning tekitab klientides usaldusväärust. Rahvusvaheline edulugu võimaldab noortel oma äris

edukam olla. Paljud võistlusel osalejad olid juba enne mingitmoodi ettevõtlusega seotud, seega võis see omakorda olla ajendiks võistlustel osalemiseks (Chankseliani & Relly, 2016).

Soomes korraldatud uuringus küsitleti *WorldSkills* võistlusel medali või diplomi saanud, nende kaastöötajaid ja tööandjaid (Pylväs & Nokelainen, 2017). Kokku viidi läbi 51 intervjuud, millest selgus, et võistlusel osalenud olid loovamad, parema suhtlusoskusega ning edukad eriti loominguulisematel aladel. Ka olid võistlejad ambitsioonikamad, oskasid ennast reflekteerida, oma aega hästi planeerida ning tulid stressiga paremini toime.

Samast uuringust ilmselgus, et võistlejail oli olnud isiklik huvi omandada kutseharidust. Huvi kutsehariduse vastu oli tulnud läbi perekonna (vanemate eeskuju või soovitus), samuti omasid rolli õpilase enda huvid ja erialased eelteadmised ja oskused. Huvi kutsekoolis õppimise vastu toetasid ka ekskursioonid või varasemad koolitused kutsekoolis, samuti karjäärinõustajate soovitusel.

Pylväse ja Nokelaineni (2017) uuringu põhjal erinesid võistlusel osalenud õpilased teistest õppijatest, sest neil oli suurem õpimotivatsioon ja eduootus. Nad olid kohusetundlikumad ja töökamad ning peale kooli lõpetamist leidsid kiiremini töökoha. Tööandjad hindasid neid kõrgemalt kui võistlustel mitteosalenuid, sest neil on kõrgem kutseoskuste tase ja eneseregulatsioonioskus (motivatsioon, tahe, enesekindlus, õppimistahe, eneseanalüüsioskus). Osalejate endi arvates nende karjäär hoogustus just seetõttu, et neil on parem erialane kompetents ja professionaalne võrgustik, millele toetuda. Võistlus tõstis nende mainet ja kutsealast usaldust.

Nokelaineni (2018) uuringus jõuti järeldusteni, et kutsealase tipptaseme tunnusteks on: 1) pingetaluvus; 2) sihikindlus (täpsus, ettevaatlikkus); 3) arengupotentsiaal (käelised-, taju- ja probleemide lahendamise oskused; 4) konkurentsivõime (ambitsioonikus); 5) tööhuvi; 6) sotsiaalsed oskused; 7) ajaplaneerimise oskus.

Kutsevõistluseks valmistumise positiivse poolena toodi välja, et see annab rohkem võimalust töökohapõhiseks õppeks, mida hindasid ka uuringus osalenud tööandjad. Enamik *WorldSkillsil* osalejaid tunnistas, et võistlusel osalemine mõjus positiivselt nende edaspidisele karjäärile ja üleminekule koolist tööle, samuti tõstis nende ametialast kompetentsi (Pylväs & Nokelainen, 2017).

Eestis, kus õpilased kuuluvad maailma parimate hulka PISA testide järgi ja elukestvas õppes osalemine on enam kui kahekordne võrreldes kümne aasta taguse ajaga, on riigi soov, et kutseõppesse suunduks peale põhikooli lõpetamist rohkem noori kui praegu (25%). Kutsehariduse populariseerimiseks noorte hulgas, maine tõstmiseks ja noorte teadlikkuse tõstmiseks loodi Elukestva õppe strateegia 2020 rakendusprogramm. Selle raames pakuti

kutsekoolidele professionaalset nõustamist, tuge, täiendkoolitusi ja seminare. Teadlikkuse tõstmiseks korraldati koostöös õppeasutuste, erialaühenduste ja ettevõtetega riiklikke kutsemeistrivõistlusi, mille võitjatel oli võimalus osaleda rahvusvahelistel võistlustel. Kutseoskuste väärtustamiseks korraldati erinevaid üritusi ja tehti kampaaniaid, mida levitati ka sotsiaalmeedia kaudu, programmi raames korraldatud Oskuste aastal 2017. Eesti kutsehariduse lühiülevaates on välja toodud, et akadeemilist haridust hinnatakse kõrgemalt kui kutseharidust (Cedefop European public..., 2017). Elukestva õppe hoogustamiseks on kuulutatud 2023. aasta Euroopa oskuste aastaks sooviga toetada kvaliteetsete töökohtade jaoks vajalikke oskusi. Sellega omakorda toetades ettevõtete konkurentsivõimet (Euroopa oskusteaasta, 2023 s.a.).

Üldiselt järeldeb, et kutsevõistlustel osalemisel on positiivne mõju kõigile osapooltele. Võistlejad saavad võistlustelt uusi oskusi, teadmisi ja kontakte. Eriti kõrgeid kohti saavutanud võistlejatel on paremad eeldused saada parem töökoht peale kooli lõpetamist. Õpetajad saavad samuti uusi kontakte ja näevad, mida teised õpilased teevad, ning täiendavad oma teadmisi. Tööandjad ja koostööpartnerid võivad leida omale kompetentseid tulevasi töötajaid.

Autorile teadaolevalt ei ole Eestis seni uuritud kutseõpilaste ettevalmistamist kutsevõistlusteks toitlustusvaldkonnas. Siit tuleneb uurimisprobleem – kuidas toimub kutseõppijate ettevalmistus kutsevõistlusteks, mis on seda toetavad ja takistavad tegurid. Antud bakalaureusetöö eesmärgiks on kirjeldada tegevusi ettevalmistamisel kutsevõistlusteks ning ettevalmistusi toetavaid ja takistavaid tegureid toitlustusvaldkonna kutseõpetajate hinnangul.

Eesmärgist lähtuvalt sõnastati järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas kirjeldavad kutseõppijate kutsevõistlusteks ettevalmistust toitlustusvaldkonna kutseõpetajad?
2. Millised tegurid toetavad ja/või takistavad kutseõppijate kutsevõistlusteks ettevalmistust toitlustusvaldkonna kutseõpetajate hinnangul?

3. Metoodika

Käesolevas töös on kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit, mille puhul nähtuse olemuseni jõudmine, nähtavaks tegemine ja sügavuti mõistmine on eelduseks, et tegelikkust mõista

(Õunapuu, 2014). Uurimistöö käigus viidi läbi intervjuud osalejatega, kellelt uuriti nende kogemusi ja nägemusi seoses antud uurimusküsimustega. Kasutati induktiivset analüüsi, mis toimub lähtuvalt intervjuudes saadud tulemustele, põhinedes tekstile (Kalmus et al., 2015).

3.1 Valim

Käesolevas uurimistöös on tegemist ettekavatsetud ehk eesmärgipärase mugavusvalimiga. Uuritavad leiti kindlate kriteeriumite alusel ja ettekavatsetult (Õunapuu, 2014). Valimi koostamisel lähtuti kriteeriumitest, et tegemist on toitlustusvaldkonna kutseõpetajatega, kellel on vähemalt kolmeaastane kogemus kutseõpilaste ettevalmistamisel kutsevõistlusteks. Valimisse kaasati viis uuritavat, kes kõik on kutseõpetajad toitlustusvaldkonnas ja kelle töökogemus selles valdkonnas on 3-12 aastat. Mugavusprintsip seisneb selles, et osalejad leidis autor oma endises õppeasutuses, kus ta on varasemalt nii õppinud kui töötanud. Autor käis õppeasutuses kohapeal ja leppis kokku intervjuude ajad õpetajatega, kes viibisid hetkel koolimajas, vastasid valimi kriteeriumitele ja olid valmis intervjuudes osalema.

3.2 Andmekogumismeetod

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud, mis andis intervjuerijale võimaluse küsida lisaküsimusi, täpsustada küsimusi, muuta küsimuste järjekorda vastavalt intervjuu kulgemisele ja on paindlik (Õunapuu, 2014; Lepik et al., 2014).

Selleks, et saada vastused uurimisküsimustele, koostati intervjuu kava (Lisa 1) teemaplokkide kaupa: sissejuhatavad küsimused, uurimisküsimus 1, uurimisküsimus 2, intervjuu lõpetamine (Kalmus et al., 2015). Usaldusväarsuse suurendamiseks viidi esmalt läbi prooviintervjuu, mida hiljem analüüsiti (Lepik et al., 2014). Prooviintervjuu järel lisati üks küsimus, mis tundus sel hetkel oluline, kuid lõppkokkuvõttes tulemustes ei kajastu, sest ei andnud oodatud efekti. Prooviintervjuu andmed kaasati uurimusse.

Kõik intervjuud toimusid individuaalselt vestluse vormis silmast silma, mis andis võimaluse arutada teemasid omas tempos ja privaatselt (Lepik et al., 2014). Eelnevalt oli intervjueritavatega kokku lepitud neile sobiv aeg ja koht. Kõik intervjuud toimusid intervjueritavate töökohas.

Järgides teadustöö eetika põhimõtteid, tutvustas töö autor ennast, oma töö eesmärgi ja austas töö käigus uuringusse kaasatavate privaatsust, vaba tahet ja inimväarikust. Uuritavatel

saadi nõusolek intervjuude salvestamiseks ja kinnitus, et nõusolek on vabatahtlik ja teadlik (Teadustöö eetika, s.a.). Kõigile uuritavatele kinnitati, et ühtegi nime tulemustes ei kajastata ja pole olemas valesid ega õigeid vastuseid. Oluline on uuritava nägemus olukordadest, mida uuritakse (Lepik et al., 2014)

Intervjuud toimusid mais 2022. Intervjuud kestsid keskmiselt 30 minutit. Intervjuud salvestati androiditelefonil helisalvestiga. Salvestuse alguses küsiti intervjuueeritavalt nõusolek intervjuu salvestamiseks. Kõik olid sellega nõus. Ükski intervjuueeritavatest salvestatud ja transkribeeritud materjaliga tutvuda ei soovinud.

3.3. Andmeanalüüs

Andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset induktiivset analüüsi, sest selle abil tuleb välja kõige paremini: „uurimuses osalejate maailma mõistmine ja nende tõlgenduste ning tähendussüsteemide uurimine“ (Kalmus et al., 2015). Salvestatud intervjuud transkribeeriti TTÜ Keeletehnoloogia labori veebipõhise kõnetuvastusprogrammiga Wordi dokumendina, kokku 23 lehekülge, iga fail 4-5 lehekülge. Parema tulemuse saamiseks kuulati helifailid vähemalt kaks korda üle ja vajadusel toimetati ja täiendati transkriptsiooni teksti. Selleks, et selgelt eristada intervjuueeritava ja intervjuueerija teksti (Lepik et al., 2014), tähistati intervjuueerija tähega K ja intervjuueeritavad teiste pseudonüümidega, näiteks L ja Ü. Tekstid prinditi paberile.

Kodeerimiseks kasutati kolme eri värvi markerit. Teksti aktiivselt lugedes tuletati induktiivse lähenemise teel tekstist avatud koodid. Kodeerimise protsessis sõnastati ümber, liideti ja muudeti koode. Tekstiosad või märksõnad, millest moodustusid sarnase tähendusega üksused ehk koodid, koondati kokku kategooriateks. Usaldusväarsuse tagamiseks tegi uurija pidevalt märkmeid ehk memosid, et materjalil paremini orienteeruda, oletusi ja tõlgendusi meeles pidada (Kalmus et al., 2014).

Esimese uurimisküsimuse *Kuidas kirjeldavad kutseõppijate kutsevõistlusteks ettevalmistust toitlustusvaldkonna kutseõpetajad?* tulemuste analüüsimisel moodustus kolm erinevat kategooriat: võistlejate valimine, teoreetiline ettevalmistus, praktiline ettevalmistus. Teise uurimisküsimuse *Millised tegurid toetavad ja takistavad kutseõppijate ettevalmistust toitlustusvaldkonna kutseõpetajate hinnangul?* analüüsimisel tekkis kuus kategooriat: motivatsioon, koolipoolne tugi, koostöö, ajapuudus, vaimne ja füüsiline tervis ning tehnilised

probleemid. Ülevaade tekkinud koodidest kategooriate kaupa esimese uurimisküsimuse kohta on esitatud tabelis (Lisa 2).

4. Tulemused

Uurimustöö eesmärgiks on kirjeldada tegevusi ettevalmistamisel kutsevõistlusteks ning ettevalmistusi toetavaid ja takistavaid tegureid tootlustusvaldkonna kutseõpetajate hinnangul. Tulemused on toodud välja eraldi k uurimisküsimuse alla kategooriate kaupa. Kategooriatele on ilmestamiseks lisatud tsitaate intervjuudest. Tsitaate on keeleliselt vähesel määral toimetatud.

4.1. Võistlusteks ettevalmistuse kirjeldus

Esimese uurimisküsimuse *Kuidas kirjeldavad kutseõppijate kutsevõistlusteks ettevalmistust tootlustusvaldkonna kutseõpetajad?* tulemuste analüüsimisel moodustus kolm erinevat kategooriat: 1) võistlejate valimine, 2) teoreetiline ettevalmistus, 3) praktiline ettevalmistus.

4.1.1. Võistlejate valimine

Uuritavad tõid välja, et õpilaste valimine võistlustele käib eelkõige õpilase enda soovil. Õpilastele saadetakse võistluse toimumise kohta informatsioon ja õpilased ise avaldavad soovi oma mentorile võistlusel osalemiseks. Oluliseks peeti õpilase enda tahet ja initsiatiivi võistlusel osalemiseks. Ka õpetajad ise teevad õpilastele pakkumisi. Veel toodi välja, et iganädalasel osakonna koosolekul enne võistlusi arutavad õpetajad omavahel ja pakuvad välja, keda nemad näevad võistlusel osalemas. Rahvusvahelistele võistlustele saadetakse õpilane juhtkonna otsusega, kui õpilane on eelnevalt mõnel võistlustel edukalt osalenud. Uuritavad rääkisid, et õpilased valivad endale ise juhendaja. Näiteks kirjeldas üks uuritav:

Kui keegi, kes tahab, et ma oleksin juhendaja, ..., siis ma võtan võistluseks ettevalmistamiseks kõiki, eriti kui need on koolivõistlused.

Uuritavad töid välja teatud eeldustena võistlusel edukaks osalemiseks välja õpilase suhtlemis- ja keelelise oskuse, käelise osavuse, töökogemuse, paindlikkuse, eelnevad teadmised ja kogemused selles valdkonnas. Kiirus ja osavus, tahtejõud ja väga hea närv on vajalikud, et pingelises võistlusolukorras toime tulla. Mõnel võistlusel tuleb arvestada vanusepiiranguga.

4.1.2. Ettevalmistused võistluseks

Uuritavate sõnul on oluline aru saada võistlusjuhenditest. Vajadusel peetakse nõu ka teiste koolide õpetajatega. Koolisiseste võistluste juhendid koostavad õpetajad ise ja need vaadatakse igal aastal üle vastavalt vajadusele. AET võistluse (Balti riikide vaheline) juhendi koostavad kõigi kolme riigi korraldajad koos. Rahvusvaheliste võistluste juhendid tuleb eelnevalt tõlkida eesti keelde. Uuritavate sõnul on vajalik väga täpselt juhenditest välja lugeda võistlustingimused, sealhulgas kohustuslikud toorained ja teemad.

Intervjuudest selgus, et järgmise etapina hakatakse tegema ideede korjet. Tehakse ühine kaust arvutis ja sinna hakatakse ideesid koguma, mõtteid kirja panema. Seejärel arutletakse saadud tulemuste üle. Uuritavate sõnul tuleb olla kursis sellega, mis on hetkel moes, mis müüb, mida tahetakse, mida ettevõtjad ootavad ja milline on ülemaailmne trend. Oluliseks pidasid uuritavad nii enda kui õpilase mõtteid. Arutatakse läbi ka maitse eelistused. Õpilasele peavad need maitset, mida ta katsetama hakkab, meeldima, muidu pole tal võimalik neid tooteid teha. Uuritavate sõnul toimub kogu protsessi vältel pidev mõtlemine, katsetamine, arendamine, areng. Valmis peab mõtlema ka varuplaani. Oluliseks peeti õpilastega reflekteerimist. Ettevalmistustega alustamist on intervjuueeritav kirjeldanud järgmiselt:

Kõigepealt saame kokku, arutame läbi, vaatame teemadele, vaatame mõtted üle – tema mõtted, minu mõtted.

Uuritavad töid välja, et tuleb leiutada uusi tooteid, uusi kaunistusi, väljapanekuid ja presentatsioone. Kirjeldata ka olukorda, kus õpilased pingutavad üle, tekib ideede üleküllus:

...kõik asjad on mingisuguse kiiksuga ja siis lõpuks on see kooslus nii kiiksuga, et reaalselt enam hea ka ei ole.

Rahvusvahelisteks võistlusteks ettevalmistumisel peeti oluliseks teadmatust. Võõrad on tooraine ja tehnika (näiteks ahjud), tundmatud on komisjoniliikmed, kohtunikud ja ei tunta sealseid trende, moodi. Intervjueeritav kirjeldas seda järgmiselt:

...sa võid siin ette valmistada ühe toorainega, Eesti toorainega. Lähed Horvaatiasse ja seal Horvaatias on teise kvaliteediga tooraine – see on nagu selline risk.

Paaristöö puhul ei tea, mis rahvusest õpilasega satub võistleja paari, kumma ettevalmistatud töö tehakse. Uuritavad leidsid, et eeltööd tuleb teha, kuid kõiki riskitegureid ei saa välistada.

4.1.3. Praktiline ettevalmistus

Uuritavad kirjeldasid erinevaid võimalusi ettevalmistuste planeerimisel. Sõltuvalt sellest, kui palju õpetajal on juhendatavaid, töötatakse individuaalselt või moodustatakse rühmad. Gruppides saavad õpilased koos harjutada ja üksteist toetada. Samas liigub igaüks edasi oma ideedega ja omas tempos. Mõnikord saab valmistuda ka tunni ajal, näiteks kondiitritehnoloogia praktilise tunni ajal. Mainiti ka seda, et palju tööd tehakse ära enne või peale tunde või nädalavahetustel. Mõned õpilased soovivad kodus rahulikult proovida ja siis minna kooli ja seal ette näidata. Lisaks ajale tuleb leida ka sobiv ruum koos vajaliku tehnika, seadmete ja töövahenditega. Tooraine tuleb laost tellida viis tööpäeva ette. Kui on mõni töövahend, vorm näiteks, mida koolis veel ei ole, siis saab selle kokkuleppel osakonnajuhatajaga koolile ka tellida.

Uuritavad rääkisid, et esmalt tuleb leida õige retsept, selles olevad tooraine kogused ümber arvutada, et toode vastaks võistluse juhendis ettenähtud kaalule. Seejärel tuleb alustada katsetustega, mis on intervjueeritavate sõnul kõige mahukam osa ettevalmistusest. Koos juhendajaga tehakse proovitööd, parandatakse, katsetatakse uuesti. Töö käigus õpilane justkui koorub ja loomise käigus õpetaja voolib teda. Seda kirjeldati näiteks nii:

Katsetame, katsetame, üks ei sobi, katsetame uuesti, muudame retsepti, muudame tehnoloogiat, muudame kogu tööprotsessi /.../ ja muudkui katsetame ja katsetame ja katsetame.

Katsetuste vahepeal arutatakse läbi tekkinud probleemid ja varasema kogemuse põhjal oskavad juhendajad anda nõu, kuidas ettevalmistusperiood võimalikult efektiivne oleks. Peale

võistlusi toimuvad refleksioonid, kus arutatakse nii õpilastega kui õpetajad omavahel, mis läks hästi ja mida võiks teinekord teisi teha.

Kokkuvõtteks uurimusküsimuse *Kuidas kirjeldavad kutseõppijate kutsevõistlusteks ettevalmistust tootlustusvaldkonna kutseõpetajad?* kohta võib öelda, et oluliseks peeti põhjalikku teoreetilist ja ka praktilist ettevalmistust. Kõige mahukam osa võistlusteks valmistumisel on katsetamine.

4.2. Ettevalmistust toetavad ja takistavad tegurid

Teise uurimisküsimuse *Millised tegurid toetavad ja takistavad kutseõppijate ettevalmistust tootlustusvaldkonna kutseõpetajate hinnangul?* analüüsimisel tekkis kuus kategooriat: motivatsioon, koolipoolne tugi, koostöö, ajapuudus, vaimne ja füüsiline tervis ning tehnilised probleemid.

4.2.1. Motivatsioon

Uuritavad tõid välja õpilaste puhul toetavate teguritena nii sisemist kui välist motivatsiooni. Õpilase võistlemist toetab see, kui ta ise on entusiastlik, valmis panustama, tahab ennast näidata ja kooli esindada. Õpilasel on põnev, tekib adrenaliin nii võistlusteks valmistudes kui võistlusel osaledes.

Välist motivatsiooni peeti samuti oluliseks. Kirjeldati, et nii uusi kui ka tulevasi õpilasi motiveerib võistlejate kogemuste jagamine avatud uste päeval. Võistlus on justkui peaproov kutsekvalifikatsiooni eksamiks. Motiveerivaks peeti ka seda, kui valmistatav toode leiab reaalselt kasutust, näiteks hakkab edaspidi olema müügil mõnes ettevõttes. Välja toodi veel, et kindlasti motiveerivad võistleva auhinnad ja tunnustus peale võistlust, sh direktori vastuvõtt. Uuritav rääkis, et:

Näiteks sponsorite poolt on meenoktid tõsiselt suurteks ja uhketeks läinud, ma olen seda õpilastele ka öelnud, et /.../juba selle pärast tasub osa võtta, et seal on ainult tarvilikud asjad, tööriistu ja mingeid selliseid asju sees ja see diplom seina peal on ka ilus.

Kooli võistlusi peeti ettevalmistavaks lavaks rahvusvahelisteks võistlusteks ja tunnustust rahvusvahelisel võistlusel peeti heaks võimaluseks täiendada oma CV-d. Uuritavad rõhutasid, et isegi kui õpilane ei võida (kõik ei saa ju võita), on võistlusel osalemine siiski kogemus nii õpilasele, juhendajale kui koolile.

Uuritavad kinnitasid, et õpilaste motiveerimine on väga oluline kogu protsessi ajal, juba enne võistleja otsust minna võistlema kuni võistluste lõpuni. Võistlejate motiveerimine algab sellega, et räägitakse, millised on võistluste positiivsed mõjud õpilaste edasisele käekäigule üldiselt, millised on auhinnad, kui palju õpilane areneb protsessi ajal. Õpetajad väga soovivad õpilastel võistelda. Mainiti seda, et õpetajad innustavad õpilasi võistlema, et saada kogemusi, palju uusi oskusi (ajaplaneerimine, hügieen, puhtus, käeline osavus jmt) ja et see aitab neil kooli edukalt lõpetada. Üks uuritav rääkis:

Mina konkreetselt olen oma põhikooli õppijatele rõhutanud seda, et see on tegelikult nende võimalus harjutada kutsevalifikatsiooni eksamiks ehk mina nimetan peaprooviks, et nad saavad selle võistluse kogemuse, nad saavad kogemuse stressiolukorras toimetulekuks, teistega arvestamine, töö tegemine reaalselt, kõik – hügieen, puhtus, toote valmistamine, see kõik valmistab neid väga hästi ette eksamiks, et kool edukalt lõpetada.

Uuritavad tõid välja ka seda, et õpetajad ise arenevad võistluste käigus. See motiveerib neid oma õpilastega tööd tegema ja vaeva nägema. Mainiti, et see hoiab õpetajaid erksana, hoiab uute toorainete ja tehnoloogiatega kursis. Motivaatoriteks on vabadust ise mõelda, ise teha, mõelda kastist välja, leiutada uusi tooteid, kaunistusi, väljapanekuid. Veel lisati, et see annab võimaluse ennast proovile panna ja saadakse juurde enesekindlust. Positiivsena mainiti seda, kui õpilane tuleb ja tahab, et just see õpetaja teda juhendab. Õpetajat motiveerib õpilase motiveeritus. Uuritav kirjeldas motiveeritud õpilast näiteks nii:

Et kui on inimene, kes ise on huvitatud tegema, kes siis sulle kirjutab, kes saadab oma ideid, kes mõtleb ettepanekuid, kuidas midagi parandada, kes on nõus tulema õhtul, hommikul ja päeval ja tegema.

Vähem oluliseks ei peetud ka õpetajale makstavat lisatasu, meediakajastust, tunnustust kooli ja linna poolt kuni võimaluseni saada Aasta õpetaja nominendiks. Õpilase juhendamine võistlusteks ettevalmistamisel sunnib õpetajat pingutama, pidevalt arenema, otsima uusi tehnoloogiaid ja ennast koolitama.

4.2.2. Koolipoolne tugi

Koolipoolse toena kinnitasid kõik uuritavad, et tänu osakonnajuhatajale on õpilastel võimalik kasutada kooli poolt toorainet, töövahendeid ja ruume. Samuti leiab ta sponsoreid, kellelt saadakse nii toorainet kui ka auhinnad võistlejatele. Koolilt saavad õpilased väljaspool kooli toimuvatele võistlustele kooli logoga tööriided ja kompenseeritakse sõit, sest kooli huvides on saata oma õpilased kooli esindama. Teised osakonna õpetajad degusteerivad õpilaste katsetusi ja annavad tagasisidet, mida muuta ja mida mitte. Peale võistlust korraldatakse tublidele õpilastele direktori vastuvõtt. Koolipoolset tuge kirjeldas üks uuritav nii:

Koolipoolne tugi on see, et võimaldatakse meile aja planeerimist, ... kõik töövahendid, ..., tooraine.

Uuritavad mainisid intervjuudes, et koolis on olemas ka eraldi näiteks karamelli- ja šokolaadi õpetaja, kelle poole võivad õpilased alati pöörduda nõu ja abi saamiseks. Uuritavad rääkisid, et õpetajad on paindlikud, andes õpilastele vabastuse mõnest tunnist, arvestavad ära mõne kodutöö ja panevad parema hinde võistluseks ettevalmistujale tehtud töö eest. Õpetajad toetavad õpilase paremaid külgi, julgustavad. Leiti, et mida tugevam on õpetaja, teoreetiliselt ja käeliselt ja mida rohkem on õpetajal võistlusteks ettevalmistamise kogemust, selle võrra on tulevane võistleja veel parem, sest õpetaja annab edasi oma parimad teadmised ja õpilane võtab sellest õpetusest kõik selle, mida ta enda jaoks saada tahab. Uuritavad pidasid oluliseks ka seda, et vähemalt koolivõistlustele lubatakse võistleva iga õpilane, kes soovi avaldab. Koolis toimuvate võistluste positiivseks küljeks peeti seda, et sealne tehnikapark jm on õpilastele tuttav, tänu millele on esimesest võistlusest koolis osa võtta mugavam. Seda peeti justkui peaprooviks suuremale lavale minekuks.

4.2.3. Koostöö

Intervjuudes oli läbivaks teemaks ka koostöö. Seda nii õpilaste ja õpetajate vahel, õpilastel omavahel kui ka õpilastel ja õpetajatel kooli personaliga. Kõige tähtsamaks seejuures peeti õpilase ja juhendaja vahelist koostööd. Meeskonda peeti seda tugevamaks, mida parem on õpilase ja õpetaja vaheline kontakt. Ka võistlusjärgse õppetöö toimumist peeti lihtsamaks, kui

õpetajal ja õpilasel tekib võistlusteks valmistumise perioodil hea, teistmoodi side. Head koostööd kirjeldas üks intervjueeritav nii:

Kuidagi selline hea klapp kindlasti ja soov seda teha. Müür on nagu rohkem murtud kui mõne teise õppijaga.

Toetust kaasõpilastelt mainiti samuti. Kui alguses võidakse tunda üksteist konkurentidena, siis hiljem harjutatakse koos, toetatakse teineteist ja jagatakse üksteisele soovitusi. Tekib meeskonnatunne, tahetakse koos võita sõltumata, mis koha keegi konkreetselt saab. Peaasi, et kõigil meeskonnaliikmetel läheb hästi.

Uuritavate arvates võib konkurents olla ka takistuseks. Koolivõistlustel mainiti suurima probleemina konkurentsi kolleegidega, mis võib tekitada õpetajate vahel kiskumist ja üksteisele ära tegemist. Mainiti ka õpilaste ja õppegruppide omavahelise konkurentsi tunnetamist. Konkurentidelt nõu küsimisega tasub olla ettevaatlik, sest on esinenud pahatahtlikke halbu soovitusi.

Koostöö osas pidasid uuritavad probleemideks näiteks olukorda, kui ei teki head sidet õpilase ja juhendaja vahel. Teise takistusena mainiti, et on olnud juhuseid, kus õppija ei ole juhendajaga rahul, maitsed ei ühti, tekivad lahkkelid. Näiteks üks uuritav rääkis, et:

Hästi oluline on just, et see õpetaja ja õpilane leiaks ka ühisele keele, et kui õpilane tahab oma toidu värvida toiduvärviga neoonsiniseks ja mina ei taha, siis ilmselgelt see koostöö ei toimi.

Vajalikuks peeti õpetaja paindlikkust ja õpilaste julgustamist uusi asju proovima ja katsetama.

4.2.4. Ajafaktor

Uuritavate sõnul on esimese ja teise kursuse õpilastel rohkem vaba aega võistlusteks harjutamiseks. Nad on koolis igapäevaselt ja aeg-ajalt on neil tunniplaanis vabad ajad, mil nad saavad ettevalmistusi teha. Samuti räägiti, et kuna Aasta tegija võistlused toimuvad igal aastal märtsis, on see juba sügisel teada. Tänu sellele on võimalik ettevalmistustega alustada varakult. Aja leidmise võimalusi kirjeldas uuritav näiteks:

Kui on põhikoolijärgne õppija, on temal võimalus igapäevaselt koolis olla ja täpselt nii nagu tunniplaanis on augud või juhendajal võimalused, nii harjutatakse.

Uuritavad pidasid takistavaks teguriks ajapuudust, sest nii õpilased kui õpetajad on hõivatud ja eriti raske on leida ühist aega. Mainiti, et mõnikord tuleb info võistluste kohta vaid kuu aega varem ja siis on raske leida vaba aega niigi pingelises tunniplaanis. Ka võib õpilane olla välipraktikal ja on keeruline leida aega, et tulla kooli harjutama. Intervjuus tuli välja ka see, et ühe konkreetse juhendaja juurde võib olla palju soovijaid ja see nõuab palju ajalist ressursi. Kõik uuritavad kinnitasid, et võistlusteks ettevalmistus toimub enamasti varahommikul, õhtul peale koolipäeva ja nädalavahetusel. Tundide ajal võistlusteks ettevalmistumisel ei saa õpilane koos teistega areneda, teistega teha, võib jääda õppetöös teistest maha, mõni oluline oskus võib jääda omandamata. Vajadust teha lisatööd, mis nõuab lisa-aega, kui tahta saavutada võistlusel head kohta, kirjeldas uuritav:

...tunniplaani ei mahu see kohe mitte kuidagipidi...kõik lisatunnid, kõik ekstratunnid. Kui me tahame auhinnalist kohta ja me tahame reaalselt midagi saavutada, mitte ainult õpilasi sinna saata, siis sa pead ikka tegema topelt tööd.

Uuritavad tõid välja probleemina vanemate õppijate puhul, kes enamasti juba töötavad, käivad autokoolis, et nendega ühise aja leidmine on keeruline. Täiskasvanud õppijate puhul võib olla õpilasel raske aega leida pere kõrvalt.

4.2.5 Vaimne ja füüsiline tervis

Uuritavad tõid välja, et õpilased murduvad pingeolukorras, närvid ei pea vastu. Suure närvipinge tõttu pole õpilane mingil hetkel enam võimeline tööd tegema. Isegi kõige lihtsamad asjad lähevad meelest ära, tekib „mäluauk“, unustab temperatuurid näiteks ära. Uuritavate arust on õpilaste toimetulek pingeolukorras erinev. On olnud nii pisaraid kui käegalöömisi. Uuritavatel on tulnud ette ka olukordi, kus harjutatakse juba pikemat aega ja siis õpilane enam ei viitsi pingutada ja hüppab alt ära. Murdumisi on juhtunud ka võistlustel. Näiteks rääkis üks uuritav:

Jäigi vahustama. Ma vaatan, ta lihtsalt vahustab, vahustab, ta ei tee mitte midagi. Ma vaatan pool tundi, mida ta teeb ja jooksis kokku.

Üks uuritav rääkis, kuidas tema tunneb, et võistlejate ettevalmistamine on sõltuvust tekitav, sageli põhjendamatu survet tekitav:

...see on nagu sport, kui sa saad selle eduelamuse, siis sa tahad veel teha ja veel ja veel ja tahad seda teha nii hästi, et ikkagi võistleja on rahul ja juhendaja on rahul.

Mainiti ka seda, et noortel on tihti elus erinevad keerulised etapid. Üks uuritav rääkis, et:

Siis nagu tunned, et kaks aastat oled töötanud, et tegu on väga produktiivse inimesega ja siis järsku tuleb, suvi möödab ja siis rahvusvahelisteks võistlusteks valmistudes tunned, et isiklikud probleemid hakkavad õpilast segama.

Viimaste aastate võistlusi ei ole jätnud puudutamata ka haigused. Uuritavad mainisid, kuidas on tavaliseks saanud vaktsineerimise nõue. On olnud ka juhtumeid, kus õpilane jääb võistluse ajaks haigeks. Näiteks rääkis üks uuritav:

...sa võid võistlusteks valmistuda mitu kuud ja kaks päeva enne ütleb õpilane, ma jäin haigeks ja mul hiljuti õpilane vigastas oma kätt ja ei saanud edasi teha.

Uuritavad kirjeldasid, kuidas viimastel aastatel on tehtud ümber võistlejatele kohtade jagamine. Kui varem jagati välja kõik kohad esimesest viimaseni, siis selle tõttu, et kõik pole saanud haiguste tõttu võrdselt harjutada, on jäetud viimased kohad välja jagamata.

4.2.6. Tehnilised probleemid

Tehniliste probleemidena töid uuritavad välja tooraine, tehnika ja seadmete otsimise/tellimise, mis võib olla keeruline, kuna tooraine tuleb viis tööpäeva ette tellida ja töövahenditel võivad olla ülipikad tarneajad. Uuritavad on ka ise käinud oma raha eest toorainet ostmas poest, kui on olnud vaja edasi töötada, aga aega tooraine tellimiseks ei ole. Seda kirjeldas üks uuritav nii:

...idee võib muutuda ju sekunditega, minutitega ja siis sa pead selle tooraine kiirelt saama, aga kui seda toorainet ei olegi näiteks laos üldse olemas, siis on nii, et lähed ise, ostad näiteks selle tooraine.

Lisaks peeti oluliseks täpsust tooraine tellimisel – neto või bruto, keedetud või toores. Tuleb olla väga hoolikas tooraine tellimisel. Uuritav tõi järgmise näite:

Näiteks sul on vaja keedetud peeti, aga sa tellisid lihtsalt punapeeti. Toodi toores, mis sa teed?

Mainiti ka probleeme vaba ruumi leidmisega, kus harjutada. Raskusi võib olla välisvõistluste juhendite tõlkimisega. Nimetati ka seda, et kui retsept ei tööta, mõni asi ebaõnnestub, siis tuleb retseptid ümber teha või tehnoloogiaid muuta. Veel tunti kahetsust, et sellel erialal ei ole võimalik võistelda Euroskills ja Worldskills võistlustel, kuna pagareid ja kondiitreid Eestist veel neile võistlustele ei saadeta.

Kokkuvõtteks teise uurimisküsimuse *Millised tegurid toetavad ja/või takistavad kutseõppijate kutsevõistlusteks ettevalmistust toitlustusvaldkonna kutseõpetajate hinnangul?* kohta selgus, et oluliseks positiivseks teguriks peeti koolipoolset tuge, nii õpilase kui õpetaja motivatsiooni ja head omavahelist koostööd. Olulisemate takistavate teguritena toodi välja ajapuudus, motivatsioonipuudus ja tehnilised probleemid.

5. Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärgiks on kirjeldada tegevusi ettevalmistamisel kutsevõistlusteks ning ettevalmistusi toetavaid ja takistavaid tegureid toitlustusvaldkonna kutseõpetajate hinnangul. Järgnevalt arutletakse lähtuvalt uurimisküsimustest olulisemate tulemuste üle. Lisaks tuuakse välja uuringu kitsaskohad ning praktiline väärtus.

Esimese uurimisküsimusega püüti teada saada, kuidas kirjeldavad kutseõppijate kutsevõistlusteks ettevalmistust toitlustusvaldkonna kutseõpetajad ning vastustest selgus, et esmane on õpilase tahe võistlusel osaleda ja vajalikuks peeti õpilase teatud kompetentside olemasolu nagu käeline osavus, keeleline- ja suhtlemisoskus, kiirus, osavus, tahejõud ja väga hea närv, mida ettevalmistuste käigus edasi arendada. Võistleja peab olema rahulik, hea stressitaluvusega, keskendumisvõimeline, motiveeritud, kiire, järjekindel ja täpne, on omadused, mida omistati *WorldSkills* võistlusel osalejatele Soomes läbi viidud uuringus (Nokelainen, 2018).

Sellele järgneb planeerimine, kuidas, millal, kellega hakatakse tööd tegema ja seejärel hakatakse tegutsema. Treeningplaanide väljatöötamist pidasid oluliseks *WorldSkills*

võistlusteks õpilasi treenivad juhendajad Wilde ja Relly (2015) uuringus. Katsetamine on kogu protsessi kõige mahukam osa. Aktiivset õppimisprotsessi on kirjeldanud võistlusel osalejad Pylväs ja Nokelainen (2017) uurimuses, kus räägiti, kuidas õppimine toimus ka väljaspool koolitunde.

Teise uurimisküsimuse *Millised tegurid toetavad ja/või takistavad kutseõppijate kutsevõistlusteks ettevalmistust toitlustusvaldkonna kutseõpetajate hinnangul?* vastustest selgus, nagu ka Popkova (2018) on leidnud, et õpilaste ettevalmistamisel võistlusteks on võtmeroll kutseõpetajal. Ka antud uuringus tuli välja, et õpetaja toetust, motivatsiooni, julgustamist ja juhendamist peeti oluliseks. Sealjuures kinnitati ka head koostööd õpilase ja õpetaja vahel olulise toetava tegurina.

Uuritavad pidasid oluliseks enda motivatsiooni oma õpilaste viimisel kutsevõistlustele ja oma õpilase tohutut arengut võistlusteks ettevalmistumise ja võistlemise käigus, nagu on kirjeldatud ka Wilde ja Relly (2015) uuringus juhendajate rolliga kaasnevaid eeliseid nagu oma valdkonna kõrgetasemeliste oskuste ja teadmiste säilimine ja arendamine.

Varasemas uuringus on välja toodud, et õpetajad arenevad koos õpilastega ja saavad käia erinevatel koolitustel nii kodu- kui välismaal, kus saavad uusi teadmisi ja loovad uusi kontakte üle maailma, vahetatakse teadmisi kolleegidega, mis omakorda rikastab õpetamisprotsessi (Popkova, 2018). Selles uuringus osalejad väitsid korduvalt, et arenevad ise õpilasi juhendades, saavad juurde enesekindlust, välisvõistlustel tehakse koostööd teiste riikide õpetajatega. Leiti, et õpetajate kasutegur on seda suurem, mida rohkem nad võistlustel käivad, mida kinnitab ka varasem uuring (Nokelainen, 2018). Võistlejate juhendajaid uurinud Wilde ja Relly (2015) leidsid samuti, et läbi treeningprotsessi täienevad nende teadmised ja oskused.

Õpilasi *WorldSkills* võistlusele viinud õpetajate osutamine kitsaskohtadele, et neile võiks osaks saada suurem tunnustus kas meedias või töökohal, mitte vaid sertifikaat, et nad on võistlusel osalenud (Wilde ja Relly, 2015), leidis kinnitust ühe uuritava puhul, kes leidis, et peale võistlust mõnikord õpetaja justkui unustatakse ära. Ülejäänud uuritavad vastupidi rääkisid, milline tunnustus saab osaks ka juhendajale. Neid kutsutakse nagu õpilasigi auhinnagalale, direktori vastuvõtule, saadakse preemiaid, auhindu, on võimalus saada Aasta õpetaja nominendiks.

Selles uuringus leidis kinnitust, et õpilaste areng võistluste käigus kasvas hüppeliselt ja nende võimalused tuleviku osas avardusid. Pylväse ja Nokelainen (2017) uuringu põhjal olid õpilased, kes olid osalenud kutsevõistlustel kohusetundlikumad ja töökamad ning peale kooli

lõpetamist leidsid kiiremini töökoha. Tööandjad hindasid nende kõrgemat kutseoskuste taset ja eneseregulatsioonioskust, lisaks motivatsiooni, tahet, enesekindlust, õppimistahet, eneseanalüüsioskust. Chankselian ja Relly (2016) uurimuses toodi välja, et arenes õpilaste enesekindlus ja suhtlemisoskus, samuti tehnilised oskused, mis kõik aitasid kaasa edaspidisel tegelemisel ettevõtlusega.

WorldSkills'i missioon tõsta oskustöölise mainet, neid tunnustada ning näidata, kui olulised on oskused nii üldise majanduskasvu kui ka isikliku edu saavutamisel sai samuti uurimuses kinnitust (About us, s.a.). Uuritavad kinnitasid korduvalt, kui tänuväärne on õpilased peale võistlusi omandanud uute oskuste, teadmiste ja kogemuse eest. Mitmel korral oli leidnud peale edukat võistlust õpilane omale erialase töökoha.

Kool annab enda poolt kõik vajaliku, et oma õpilasi võistlustele saata. Õpilased saavad kasutada kooli õppeklasse, töövahendeid, vajalikku toorainet, igakülgset tuge kompetentsetelt, paindlikelt ja kogunud juhendajatelt. Kuigi *WorldSkills* võistluseks valmistumine on veidi erinev kooli enda või siseriiklikuks võistluseks valmistumine, saab siiski siia tuua paralleeli Wilde ja Relly (2015) uuringust, kus on leitud, et oluline on juhendajate ja ettevõtete panus õpilaste võistlusteks valmistumisel nagu õpilaste vabastamine tundidest (õpetajate paindlikkus), ettevalmistumise paikade ja juhendajate leidmine, varustuse tagamine.

Uurimistöös sai kinnitust, et kutsevõistlused on vajalikud ja kasulikud kõigile osapooltele, nii võistlejatele, juhendajatele, pealtnähtajatele kui tööandjatele. Seda on kinnitanud ka varasemad uuringud (Chankselian & Relly, 2016; Popkova, 2018).

Uuringutes on leitud, et võistluse käigus arenev erialane tipp-tase võib tõsta kogu kutsehariduse- ja koolitussüsteemi atraktiivsust ja taset (Nokelainen et al., 2018; Chankselian et al., 2016). Ka käesolevas uuringus selgus, et võistlusel osalemine mõjub positiivselt kogu kutseharidussüsteemile.

Toetav tegur on hea omavaheline koostöö kõigi osapoolte vahel (õpetaja, õpilane, kooli personal), nagu intervjuudest selgus. Parimal juhul tekib meeskonnatunne ja toetatakse üksteist. Siiski mainiti, et mõnikord ei teki omavahelist head sidet ja siis võib omavaheline konkurents muutuda takistavaks teguriks. Varasemas uuringus võistlejatelt saadud tagasiside põhjal on leitud, et võistlejad oleksid soovinud rohkem harjutada 1:1, sest tunti üksteist konkurentidega, ei tahetud jagada üksteisega infot (Wilde & Relly, 2015).

Peamise takistava tegurina nimetati intervjuudes ajapuudust. Suurima takistusena nimetati ajakulu ka Wilde ja Relly (2015) uuringus, eriti täisajaga töötajate puhul. Ka

Nokelainen (2018) uurimuses toodi välja, et oluline on ajajuhtimise oskus, sest erinevate töövõtete selgekssaamine nõuab palju kordusi, mis omakorda võtab palju aega.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kutsevõistlusteks ettevalmistumine on pingutust nõudev kõigile osapooltele. Tuleb leida aega oma niigi tihedas graafikus, olla paindlik, teha koostööd, olla pidevalt motiveeritud ja lõpptulemusele suunatud. Siiski juhendavad õpetajad oma õpilasi suure innuga, sest neil on kogemusi, kui palju see raske töö kõigile kasu toob.

Käesoleva töö peamine piirang võib olla uurija seni puudunud intervjuerimiskogemus. Seda leevendas asjaolu, et autor on ise osalenud kutsemeistrivõistlustel, seega ise osa saanud sellest ettevalmistusprotsessist, tänu millele oli valdkond tuttav. Positiivsena võib välja tuua, et tänu poolstruktureeritud intervjuule püsis intervjuu teemas, kuid andis võimaluse vajadusel lisaküsimusi esitada.

Töö praktiliseks väärtuseks võiks pidada, et kuna autorile teadaolevalt ei ole seni uuritud kutsevõistlusteks ettevalmistust toitlustusvaldkonnas, siis antud töö aitab sellest protsessist teada saada. Kutseõpetajad, kes soovivad edaspidi oma õpilasi kutsevõistlustele viia, saavad tänu sellele tööle teada, millised faktorid toetavad ja millised takistavad ettevalmistusi ja milline on ettevalmistuse protsess. Töö väärtuseks võib pidada ka valimit, kuhu kuulusid kompetentsed oma ala spetsialistid.

Autori arvates väärib see teema edasi uurimist. Edaspidi võiks sarnaseid uurimusi läbi viia kõikides kutsekoolides, et saada suurem ja täpsem pilt, kuidas toimub üle Eesti ettevalmistus kutsevõistlusteks. Võiks uurida, kas võistlusteks ettevalmistusi toetavad ja takistavad tegurid on erinevates õppeasutustes samasugused või erinevad need kooliti.

Tänuõnad

Täna siiralt oma juhendajat asjalike nõuannete, igakülgse abi eest materjalide leidmisel, julgustamise ja toetuse eest. Samuti tänan kõiki uuringus osalenud spetsialiste, kellela töö poleks valminud. Soovin tänada ka oma peret ja kolleege, kes töö tegemisele kaasa aitasid ja elasid.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Katrin Allas

21.05.2023

/allkirjastatud digitaalselt/

Kasutatud kirjandus

About us (s.a.). <https://worldskills.org/about/#board>

About WorldSkills Europe (s.a.). <https://worldskillseurope.org/index.php/about/organisation>

Alumäe, T., Tilk, O. (2018) Asadullah. "Advanced Rich Transcription System for Estonian Speech" *Baltic HLT 2018*.

Cedefop (2017). *Cedefop European public opinion survey on vocational education and training*. Luxembourg: Publications office. *Cedefop research paper*; No 62.

Cedefop (2017). Eesti kutseharidus: lühiülevaade 2017. Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

Chankseliani, M., Relly, S. J. (2016). Three-Capital Approach to the Study of Young People who Excel in Vocational Occupations: A Case of WorldSkills Competitors and Entrepreneurship. *International Journal for Research in Vocational Education and Training* (IJRVET) Vol. 3, No. 1: 46-65.

Chankseliani, M., Relly, S.J., Laczik, A. (2016). Overcoming vocational prejudice: How can skills competitions improve the attractiveness of vocational education and training in the UK? *British Educational Research Journal*. (British Educational Research Journal, 1 August 2016, 42(4):582-599). Department of Education, University of Oxford.

Eetikaveeb (s.a.). *Teadustöö eetika*. <https://www.eetika.ee/et/2-teadustoo-tegemine#isikud>

Euroopa oskusteaasta 2023 (s.a.). [https://commission.europa.eu/strategy-and-](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-year-skills-2023_et)

[policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-year-skills-2023_et](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-year-skills-2023_et)

Haridus- ja Teadusministeerium: Eesti kutsehariduse meistrivõistlustel sirguvad

noored meistrid (2019). noormeister.ee/uudised

Innove. (2018). *Kutsehariduse maine üldhariduskoolide õpilaste, õpetajate ning lapsevane mate seas*. Uuringu tellija: SA Innove Uuringu läbiviija: Accaro Solutions OÜ.

https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/kh_maine.pdf

Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Külastatud aadressil:

<https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Kula, K. (2015, oktoober 31). Kutsehariduskeskuse kondiitrid võidutsesid toidumessil. *Tartu postimees*.

Kutsekoda (2021). *Kutseõpetaja kutsestandard (tase 7)*.

<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10822349>

Kutsemeistrivõistlused (s.a.). Külastatud aadressil:

<https://www.innove.ee/haridusprojektid/kutsemeistrivoistlused/>

Koostöövõrgustik ettevõtlikkuse edendamiseks (9.03.2017). *Eesti parimad noored meistrid*

on selgunud. <http://www.ettevotlikkus.ee/2017/05/09/eesti-parimad-noored-meistrid-on-selgunud/>

Lepik, K., Harro-Loit H., Kello K., Linno M., Selg M., Strömpl J. 2014 Intervjuu. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/intervjuu>

Nokelainen, P. (2018). Modeling the characteristics of vocational excellence: A case study with Finnish WorldSkills Competition competitors. *Talent Development and Excellence* 10(1):15-30.

Nokelainen, P., Pylväs, L., & Rintala, H. (2018). Skills Competitions for Promoting Vocational Excellence. In K.Barrick (Ed.), *Handbook of Vocational Education and Training : Developments in the Changing World of Work* Cham: Springer.

https://doi.org/10.1007/978-3-319-49789-1_69-1

Noor meister (s.a). <https://www.worldskillsestonia.ee/noor-meister/>

Oskuste festival Noor Meister (s.a.). Külastatud aadressil:

<https://www.innove.ee/prom/kutsemeistrivoistlused/festival-noor-meister/>

Poldre, A. (14.10.2022). *Kutseoskustega noorte tippvõistlused on alanud*. Õpetajate leht.

Popkova S. Y., CONTEMPORARY COMPETITIONS OF PROFESSIONAL MASTERY OF WORKERS: GOALS, STRUCTURE, CONTENT teacher, Public Autonomous professional institution "College of business № 11", Moscow, Russia.

Programm (s.a.). <http://www.profexpo.ee/foodfair/programm/>

Pylväs, L., Nokelainen, P. (2017). Finnish WorldSkills Achievers' Vocational Talent Development and School-to-Work Pathways. *International Journal for Research in Vocational Education and Training (IJRVET)* Vol. 4, Issue 2, August 2017, 95-116.

Skills competitions and euroskills event (s.a.). <https://worldskillseurope.org/skills-competitions-euroskills-event/>

Tartu Kutsehariduskeskuse toidukooli noored võidutsesid Kaunases (2021).

<http://www.kutseharidus.ee/tartu-kutsehariduskeskuse-toidukooli-noored-voidutsesid-kaunases/>

Tobreluts, E. (2015). *Koolidevahelised võistlused grillimises*.

<https://grilliliit.ee/v%C3%B5istlused/grillium/2015>

Wilde, S, Relly, S. (2015). WorldSkills UK Training Managers: Midas Touch or Fool's Gold?. *International Journal for Research in Vocational Education and Training (IJRVET)* Vol. 2, No. 2: 85-98, DOI: 10.13152/IJRVET.2.2.1.

WorldSkills results (2017). <https://results.worldskills.org/results?event=316&member=53>

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu

Ülikool

Lisa 1 Intervjuu kava

Eesmärgiks on kirjeldada tegevusi ettevalmistamisel kutsevõistlusteks ning ettevalmistusi toetavaid ja takistavaid tegureid toitlustusvaldkonna kutseõpetajate hinnangul.

Eesmärgist lähtuvalt sõnastati järgmised uurimisküsimused:

- Kuidas kirjeldavad kutseõppijate kutsevõistlusteks ettevalmistust toitlustusvaldkonna kutseõpetajad?
- Millised tegurid toetavad ja/või takistavad kutseõppijate kutsevõistlusteks ettevalmistust toitlustusvaldkonna kutseõpetajate hinnangul?

Sissejuhatavad küsimused

- Kas oled nõus, et salvestame meie intervjuu?
- Kui kaua oled olnud sellel erialal kutseõpetaja?
- Kuidas sinust sai kutseõpetaja?

Ettevalmistus kutsevõistlusteks

- Kuidas valitakse õpilased, kes võistlusel osalevad?
- Kust tuleb info võistluste kohta?
 - a. õpilastele
 - b. õpetajatele
- Kui pikalt valmistatakse kutsevõistlusteks?
- Milline on protsess? Palun kirjelda.

Toetavad ja takistavad tegurid

- Kas ettevalmistus toimub tundide ajal või peale tunde?
- Kas on olnud üllatusmomente õpilaste suhtes? Tooge näiteid.
- Kui oluliseks peab õpetaja oma õpilaste osalemist kutsevõistlustel? Miks?
- Kuidas kajastatakse tulemusi?

- Milline on koolipoolne tugi õpilaste ettevalmistamisel kutsevõistlusteks?
- Kas on märgata peale edukat võistlust ja meediakajastust suuremat huvi sellel erialal õppimise vastu?
- Kas peale võistlust tehakse kokkuvõtteid, refleksioone?
 - a. õpetajad omavahel?
 - b. õpilastega?
- Kas ja kuidas premeeritakse õpilasi, õpetajaid?
- Mis motiveerib õpetajaid oma õpilasi kutsevõistlustele saatma?
- Millised on suurimad probleemid?
- Kas olete kasutanud ka sponsoreid? Ettevalmistusel ja auhindadeks?
- Kas on vahe, kas osaleda kooli või rahvusvahelisel võistlusel?

Intervjuu lõpetamine

- Kas soovid veel midagi lisada, mis tundub oluline?

Lisa 2 Kutsevõistlusteks ettevalmistuse kirjeldus

Kategooria	Koodid
Võistlejate valimine	Rahvusvahelised – juhtkonna otsusega, kui õpilane on varasemalt edukalt võistlusel osalenud Õpilased näitavad initsiatiivi, tahet osaleda Eelkõige õpilase enda soovil Õpetajad pakuvad koosolekul välja Õpetajad pakuvad õpilastele välja Meilile saadetakse kiri võistluse informatsiooniga Kursusejuhatajalt info Sügisel vaadatakse, kellel on potentsiaali Õpilased valivad ise juhendaja Õpilase suhtlemisoskus, keeleline oskus, käeline osavus Eelnevad teadmised ja kogemus selles valdkonnas Varasem töökogemus Paindlikkus Kiirus ja osavus Eneseületus, närvipinge Väga hea närv Vanusepiirang

<p>Ettevalmistused võistlusteks</p>	<p>Aasta tegija- juhendid koostame ise AET juhendid koostame kolme riigi korraldajatega koos Otsime juhendid Juhenditest arusaamine, arutelu teiste õpetajatega, teiste koolide õpetajatega Võistlustingimustest täpselt aru saamine Arutame läbi, vaatame teemadele, mõtted Tema mõtted, minu mõtted Interneti surf Ideede korje Maitse eelistused Mis on moes, trend Mis müüb, mida tahetakse Mida ettevõtjad ootavad Ülemaailmne trend Pidev mõtlemine, areng, arendamine, katsetamine Ühe asja juurest teise juurde Plaan b Refleksioonid sh mõtted järgmiseks korraks Leiutada uusi tooteid, kaunistusi, väljapanekuid, presentatsioone Ideede üleküllus Teadmatus rahvusvaheliste puhul – võõras tooraine, tehnika, tundmatud komisjoniliikmed, kohtunikud, ei teata sealseid trende, moodi Paaristöö puhul ei tea, kellega kokku satub Kohustuslikud toorained, teemad Juhendite tõlkimine Ideede genereerimine teemast lähtuvalt Ühine kaust, Chat, Facebook, draiv, Google</p>
-------------------------------------	---

<p>Praktiline ettevalmistus</p>	<p>Tooraine tellimine laost 5 päeva ette</p> <p>Töövahendite tellimine</p> <p>Teeme proovitööd</p> <p>Individuaalselt või moodustatakse rühm</p> <p>Koos harjutavad, toetavad üksteist</p> <p>Õpilased liiguvad edasi omas tempos oma ideedega</p> <p>Lepime ajad kokku, ühised ajad</p> <p>Ruumi leidmine</p> <p>Vajalikud seadmed, töövahendid</p> <p>Tundide ajal (kondiitritehnoloogia) või peale tunde, nädalavahetusel, kodus</p> <p>Katsetamine</p> <p>Palju harjutamist</p> <p>Õpilane justkui koorub</p> <p>Loomise käigus õpilase voolimine</p> <p>Teeme proovitööd, parandame, katsetame</p> <p>Vajadusel poest ise tooraine ostmine</p> <p>Õige retsepti leidmine, õige kaal, viimistlus</p> <p>Arutelud peale võistlusi kursusejuhataja või töötehnoloogia tunnis</p> <p>Õpetaja toetab õpilase paremaid külgi</p> <p>Õpilased arenevad võistluste käigus palju</p>
---------------------------------	--

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Katrin Allas,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Kutseõppijate ettevalmistamine kutsevõistlusteks“, mille juhendaja on Karmen Trasberg, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Katrin Allas

19.05.2023